

вація не є ефективною. На сьогоднішній день одним з головних інструментів в управлінні персоналу є використання оптимального рівня мотивації, за якого людина виконує роботу щонайкраще. Важливим фактом є те, що оптимум мотивації залежить від рівня складності завдань. При виконанні легких завдань ефективною буде сильна мотивація, а для виконання складних — слабка. Саме за такого підходу, мотивування працівника дасть бажаний результат і не спричинить виникнення напруженості або ж навпаки — втрати інтересу до виконання завдання.

Зацікавленість працівника в роботі залежить і від оплати його праці, яка на сьогоднішній день, в більшості випадків не стимулює підвищення продуктивності, оскільки має більш фіксований характер і не відображає результати діяльності.

Отже, побудова ефективної системи мотивації має базуватися на моделі оптимуму мотивації та вико-

ристанні елементів впливу як за покращення результів так і за їх погіршення, або зменшення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дикова Д. Альянс поощрения и контроля // Кадровые решения. — 2007. — №3 (21). — С.100—101.
2. Козыдра В. Сбалансированная мотивация // Кадровые решения. — 2007. — №3 (21). — С.94—97.
3. Корольова К. Вплив сили мотивації на рівень професійних досягнень// Довідник кадровика. — 2008. — №3. — С.103—107.
4. Мостова I. Когда зарплата мотивирует? // Кадровик України. — 2007. — №2. — С.116—120.
5. Пфеффер Д. Формула успеха в бизнесе: на первом месте — люди.: пер.с англ. — М.: Издательский дом “Вильямс”, 2006. — 560 с.

Надійшла до редколегії 02.02.09 р.

УДК

Н.М. Форкош, асп.

ВПЛИВ СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА СТАН ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Висвітлюються основні проблеми агропромислового комплексу, що склалися на даний час, та з'ясовується їх вплив на діяльність підприємств харчової промисловості України. Проаналізовано вплив кризової ситуації, на сільське господарство та харчову галузь. Наводяться окремі рекомендації щодо основних шляхів покращення ситуації в агропромисловому комплексі України.

Ключові слова: Агропромисловий комплекс, харчова промисловість, інвестиції АПК, криза, рентабельність, конкурентність.

Харчова промисловість України на даний момент переживає не найкращі часи. На виробничу діяльність підприємств харчової промисловості впливає незадовільний стан сільськогосподарського комплексу України, його низька рентабельність, неефективне використання наявних ресурсів.

Взаємозв'язок сільськогосподарського виробництва з харчовою промисловістю досліджується багатьма авторами, серед них: С.М. Воронова, І.К. Гогулан, В.І. Дорошенко, Н.С. Ковалчук, А.А. Мазаракі, В.С. Поляхович, І.Г. Смирнов, Е. Шебанина, Д.О. Соломонко та ін. Окрім авторів присвячують свої дослідження пошуку більш рентабельних шляхів виробництва сільськогосподарської продукції та визначення впливу цих змін на харчову галузь, а саме: Юрчишин В., Шубравская Е., Пасхавер Б., Купінець Л., Харічков С. та ін.

За допомогою проведеного аналізу можна встановити основні причини збитковості сільського господарства та визначити вплив ситуації, що склалась, на функціонування підприємств харчової промисловості, а також запропонувати заходи, що допоможуть покращити забезпечення харчовими продуктами населення України та покращити експортні можливості агропромислового сектору.

Аграрний сектор економіки сьогодні є одним із найперспективніших напрямків для інвестицій — на © Н.М. Форкош, 2009

Article includes the basic problems of agriculture which have developed for given time and their influence on the food-processing industry of Ukraine. Taking into account influence of the crisis situation, the resulted and analysed given influences of an economic crisis on an agriculture and food area. Some recommendations, concerning the basic ways of improvement of a situation of agriculture of Ukraine are resulted.

Key words: Agriculture, the food-processing industry, investments of agrarian and industrial complex, crisis, profitability, competition.

тлі світової продовольчої кризи, подорожчання продуктів харчування, зростання попиту на біопаливо. Україна після вступу до СОТ може зайняти одне із провідних місць у забезпеченні світу у продовольстві. Вирішення цієї проблеми лежить в площині ефективного державного регулювання, спрямуванні дій держави щодо створення привабливих умов для розвитку сільськогосподарського виробництва як сировиною бази харчової індустрії. Запорукою ефективного функціонування підприємств харчової промисловості є одержання якісної екологічно чистої сировини за прийнятними цінами.

Сьогодні сільське господарство, яке є основою для забезпечення сировиною підприємств харчової промисловості України, позиціонується як збиткове. Однак, за офіційними даними Держкомстату України, середній рівень рентабельності сільського господарства в Україні в 2007 році склав 15,6 %. При цьому виробництво продукції рослинництва було високорентабельним (+32,7 %), а продукції тваринництва — збитковим (-13,4 %). Високою була рентабельність виробництва соняшнику (+75,9 %), зернових (+28,7 %), картоплі (+24,7), овочів (+14,1 %), молока (+13,8 %), яєць (+9,1 %), рентабельність вирощування ріпаку — більше 150 %, кукурудзи — більше 50 %, пшениці — більше 20 %.

Результат діяльності сучасних інноваційних підприємств в 2007 році був значно вищим середньога-

лузевих даних. Наприклад, рентабельність виробництва пшениці на таких підприємствах наближалася до 80 %, насіння сояшника — перевищувала 130 %, а м'ясо свинини — не опускалася нижче 10 %. У той час як загальні поголів'я худоби в Україні в 2007 р. знижувалося, насамперед, через різке зростання вартості кормів, великих тваринницькі господарства не тільки зберегли поголів'я, але й здебільшого продовжували його нарощувати [8, с. 53—61].

Ситуація в аграрному секторі у 2008 році значно погіршилась. Рослинництво із високоприбуткової галузі сільського господарства, у зв'язку з погіршенням ринкової кон'юнктури, перетворилось на збиткову. Ціни на продукцію рослинництва зменшились у 2—3 рази, що не дозволяє навіть компенсувати витрати сільгospвиробників на придбання насіння, купівллю дізпалива, оплату праці та сільськогосподарської техніки.

Сьогодні існує ряд чинників, що стимулюють інвестиції в аграрний сектор України. Так, непослідовність реформ в АПК привела до руйнування великотоварного виробництва, ліквідації великого землекористування, втрати системи сівозмін. Досі не створений цивілізований ринок агропродукції зі збалансованою інфраструктурою. Нині ринок розвивається в інтересах експортних трейдерів, залишаючи виробника сам на сам зі своїми проблемами. Біржі не забезпечують ефективного ціноутворення, не захищають від фінансових ризиків, не гарантують виконання угод, форвардних і ф'ючерсних контрактів. Так, на думку Б. Пасхавера, відтворювальний рівень цін на продукцію АПК для виробників має бути майже на третину вище за фактичний [4, с. 45—56].

За дефіциту обігових коштів і значної кредиторської заборгованості більшість аграрних підприємств змушені заставляти за матеріальні ресурси і банківські кредити майбутній врожай. В результаті чого власниками агропродукції стають не виробники, а постачальники та фінансові установи [3, с. 37].

Чинником ризику є також низька матеріальна зацікавленість робітників АПК, оскільки частка оплати праці в собівартості продукції постійно зменшується, натомість як частка матеріальних витрат — збільшується. Це свідчить про втрату матеріального стимулювання робітників АПК як важливої складової формування економічних інтересів у розвитку аграрного виробництва [6, с. 56].

Дюча в Україні державна аграрна політика не відповідає вимогам сьогодення та має бути замінена новими поглядами на її політичні, соціальні, економічні та інші складові, а також на відповідне практичне втілення кожної з них окремо та всієї їх сукупності [8, с. 48].

Агробізнес для нашої країни — ключова галузь, вона може як локомотив “підтягти” всю країну до європейського рівня [2, с. 32]. Це особливо актуально сьогодні, в умовах розвитку економічної кризи в Україні, коли основні експортери країни — металургія, хімічна промисловість — опинилися в дуже складному становищі внаслідок високої енергомісткості виробництва, низького технічного рівня виробництва. Сьогодні аграрний сектор може стати найбільш пріоритетним, оскільки менше залежить від імпортних енергоносіїв, має високий потенціал розвитку. За останні роки інвестиційна привабливість аграрного сектора України значно зросла. Цьому сприяли й розвиток позитивних тенденцій в економіці, і зростання споживчого попиту на продукцію сільського господарства, і навіть пози-

тивні приклади багатьох західних компаній, що увійшли раніше на український ринок. На початок 2008 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор України склав \$ 557,1 млн. власне в сільськогосподарське виробництво й лісове господарство (або всього 1,9 % всіх іноземних інвестицій в Україну) і \$ 1564,0 млн. — у харчову промисловість (5,3 %). Більший приток інвестицій у харчову промисловість пояснюється більш високою економічною ефективністю роботи харчової галузі, більш швидкою віддачею коштів у порівнянні із сільгospвиробництвом, а також меншою залежністю від зовнішніх факторів. Харчова промисловість — одна із найбільших та найважливіших галузей промисловості України, яка тісно пов'язана із сільським господарством — основною технологічною ланкою продовольчого комплексу. Збалансований розвиток цих взаємопов'язаних галузей продовольчого комплексу залежить від транспортної та торговельної інфраструктури. Пріоритетне значення у територіальній організації харчової промисловості мають такі економічні фактори, як сировинний, споживчий, транспортний, спеціалізація сільського господарства, науково-технічний прогрес.

Здатність підприємства пристосовуватись до зміни технологічних, економічних та соціальних чинників — гарантія не лише його виживання в сучасних складних економічних умовах, але й успішної діяльності в подальшому.

На даний час харчова промисловість зазнає надзвичайно високих збитків через стрімке зниження обсягів виготовлення і реалізації продукції. Політична нестабільність та продовольчого криза унеможливлюють реалізацію стратегічних планів підприємств харчової промисловості, вибір конкретних тактичних засобів, які дозволяють підприємству попереджати і прогнозувати зміни в нестабільному зовнішньому середовищі, а також диспропорції всередині підприємства і неспроможність адекватно на них реагувати, порушення кооперативних зв'язків і зменшення державного замовлення на продукцію підприємств. У січні 2009 зменшення виробництва в харчовій промисловості сягнуло рекордного з 1998 року рівня — 10,9 %. Якщо аналізувати дані в розрізі галузей, то цукру стало менше на 32 %, олії — на 22 %, молочної продукції — приблизно на 2 %, консервної — на 6 %. З'явилася значна кількість товарів, які не відповідають Державним стандартам. Підвищити ефективність галузей можна за допомогою дій уряду.

Значні перспективи український АПК має з виробництва органічної продукції, попит на яку буде зростати, а ціни — перевищувати ціни на традиційну продовольчу продукцію на 40—50 % [7, с. 22].

Особливого значення для підвищення інвестиційної привабливості АПК набуває проблема трансферу інноваційних технологій. Більшість наукових розробок для українського АПК нині створюють науковці Української академії аграрних наук (УААН). Найбільша кількість інноваційних розробок здійснена для рослинницької (33 %), тваринницької (14 %) галузей і землеробства (10 %). Проте дані види інноваційної продукції суттєво різняться за умовами і можливостями реалізації, а відтак і вплив їх на результати виробничої діяльності АПК неоднаковий.

Функціонування дієвої системи трансферу інноваційних технологій в АПК надзвичайно важливе для успішної конкуренції не тільки сільськогосподарської

продукції, але й самих технологій, експорт яких є найприбутковішим видом підприємницької діяльності в усьому світі [5, с. 12—45].

Важливим чинником підвищення стабільної роботи аграрного сектору України під час економічної кризи є підвищення якості продукції, приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Сучасні стандарти надають новий імпульс розвиткові інноваційних технологій, відіграють значну роль у вирішенні питань захисту навколошнього середовища, удосконалення програм безпеки та охорони здоров'я, поліпшення якості життя і розвитку економіки в цілому. Вони сприяють виробництву високоякісної конкурентної продукції, а також розширенню експортних можливостей АПК [1, с. 56—109].

Висновок. Виходячи із вищезазначеного, до актуальних завдань розвитку харчової промисловості та утворення її позицій як конкурентоспроможної галузі промислового виробництва, слід віднести: удосконалення чинного законодавства та його дотримання стосовно гарантування захисту прав споживачів, підвищення безпеки продовольчих товарів в зв'язку з використанням штучних замінників; покращення існуючої системи ціноутворення через організацію прогнозного аграрного ринку, створення умов для чесної конкуренції; оновлення матеріального устаткування та технічного забезпечення підприємств харчової промисловості; створення сприятливих економіко-політичних умов для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвесторів, застосування як вже давно відомих, так і нових форм кредитування виробництва тощо; розроблення нових нормативних актів та удосконалення, із використанням провідного зарубіжного досвіду, вже існуючих, що спрямовані на захист вітчизняного виробника харчових продуктів.

УДК 330.14

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ — СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧASNІХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності активізації механізму формування та використання інтелектуального капіталу як стратегічного ресурсу ефективної діяльності сучасних промислових підприємств.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, стратегічний ресурс, ефективність.

Перехід суспільства до постіндустріального етапу розвитку передбачає формування інформаційної, інтелектуальної економіки, в якій головна роль буде належати людині, більш повному використанню її інтелектуального потенціалу. Адже практика підтверджує, що розвиток ефективної господарсько-фінансової діяльності передових промислових підприємств відбувається завдяки глибокому поєднанню виробництва, інновацій, науково-технічних розробок, розвитку й поширенню знань та інформації. Такі, динамічні перетворення в умовах розвитку сучасних підприємств пов'язані саме з людиною, яка є носієм інтелекту, знань

© О.В. Шваб, 2009

ЛІТЕРАТУРА

1. Купінець Л.Є., Харічков С.К. Організаційно-економічні аспекти технічного регулювання в аграрному секторі України // Регіональна економіка. — 2007. — № 3. — С.109—121.
2. Воронова Є.М., Гогулан І.К., Дорошенко В.І., Ковалчук Н.С., Мазаракі А.А., Поляхович В.С., Смирнов І.Г. За заг. ред. А.А.Мазаракі.. Розміщення виробництва товарів народного споживання в Україні: Навч. посібник / — К.: КТЕІ, 1992. — 76 с.
3. Лагодієнко В. В. Ретроспектива і сучасний стан регіонального розвитку агропромислового виробництва // Регіональна економіка. — 2007. — № 2. — С. 148—154.
4. Пасхавер Б. Ценовая конкурентность аграрного сектора // Экономика Украины. — 2007. — № 1. — С. 78—87.
5. Соломонко Д. О. Трансфер технологий в аграрному секторі: сучасний стан та перспективи розвитку // Регіональна економіка. — 2007. — № 3. — С. 122—128.
6. Шебапіна Е. Экономические интересы наемных работников аграрного сектора // Экономика Украины. — 2007. — № 12. — С. 68—72.
7. Шубравская Е. Риски устойчивого развития АПС Украины в условиях глобализации // Экономика Украины. — 2007. — № 2. — С. 62—68.
8. Шубравская Е. Рынок органической продукции и перспективы его развития в Украине // Экономика Украины. — 2008. — № 1. — С. 53—61.
9. Юрчишин. В. Формирование и системное развитие новейшей государственной аграрной политики // Экономика Украины. — 2007. — № 10. — С. 4—14.

Надійшла до редколегії 20.02.09 р.

О.В. Шваб, аспір.

Київський національний університет
технологій та дизайну

In article a necessary of activation of formation mechanism and using of intellectual capital as strategic recourse of effective activity of nowadays industry enterprises is examined.

Key words: intellectual capital, strategic resource efficiency.

та досвіду. Наприкінці минулого століття в економічну науку внесено концепцію інтелектуального капіталу як найважливішого та найефективнішого капіталу. Виникнення теорії інтелектуального

капіталу обумовлено тими корінними змінами, які проходять в соціально-економічному житті суспільства в епоху науково-технічного прогресу, коли людина та її інтелектуально-творчий потенціал стає вирішальним чинником як економічного, так і соціального зростання.

Проблеми формування та розвитку інтелектуального капіталу в трансформаційній економіці розглядалися у працях Л. Абалкіна, О. Антипіної, Д. Богіні,